

Motion till riksdagen 2005/06:Ub339

av **Sten Tolgfors m.fl. (m)**

Läraryrket

1 Sammanfattning

Moderaterna vill höja ambitionerna för skolan och samtidigt ge skolan bättre förutsättningar än i dag. Elevernas kunskaper skall stärkas och en likvärdig kvalitet i utbildningen för alla elever, oavsett bakgrund, skall uppnås. För att klara detta krävs en skolpolitik som sätter kunskapen i centrum. I denna motion presenterar vi förslag som stärker skolans kunskapsbas, kvaliteten i undervisningen och läraryrkets status.

Skolan står inför stora utmaningar de närmaste åren. Kunskapsresultaten har sjunkit. De som undervisar saknar i hög grad ämnesbehörighet. Den nya lärarutbildningen håller ännu inte de nödvändiga kvalitetskraven och anses bland många studenter ha låg status. Många i den första kullen studenter menar att utbildningen inte förbereder dem tillräckligt väl för läraryrket. Samtidigt är lärare i högre utsträckning sjukskrivna än vad som är fallet inom andra yrkeskategorier. De anser sig i lägre grad än lärare i andra länder få möjlighet till kvalificerad fortbildning. Därutöver står skolan inför stora pensionsavgångar, vilket kommer leda till ännu större svårigheter för skolor att rekrytera ämnesbehöriga lärare. För detta måste staten ta sitt ansvar.

Många lärare och skolledare är engagerade, kunniga och framgångsrika. Men det skall inte vara *trots* skolpolitiken som skolor lyckas. Tvärtom skall skolpolitiken – genom att undvika detaljstyrning och fokusera på kvalitet och stabila spelregler – *stärka* de professionella i sitt arbete på alla skolor. Forskningen visar att lärarnas kompetens är den viktigaste faktorn för goda kunskapsresultat. För att vi skall kunna öka kvalitetskraven på skolan krävs att de som verkar där ges bättre villkor än i dag. Det alldeles avgörande kommer att vara skolans förmåga att dra till sig välutbildade, kunniga lärare. Att stärka skolan kräver att kvaliteten i lärarnas utbildning och fortbildning förbättras, och att skolans signalsystem premierar professionella, välutbildade lärare och regelbunden fortbildning.

Våra förslag innebär följande:

- Vi avsätter en miljard kronor per år i en statlig lärarmiljard för att ge möjligheter för lärare att genomgå akademisk fortbildning.
- Ett statligt sanktionerat auktorisationssystem för lärare skall införas.

Fel! Okänt namn på

- Lärarutbildningen skall kvalitetssäkras. Fristående lärarutbildningar tillåts.
- Skolors tillgång till ämnesbehöriga lärare, dvs. lärare med utbildning i undervisningsämnet samt med en pedagogisk utbildning inriktad mot relevant skolform, skall öka. Obehöriga lärare skall kunna validera sina kunskaper och komplettera dessa med relevanta kurser.
- Ett institut för skolnära forskning inrättas. Syftet är att stärka kvaliteten i skolutvecklingen, bygga upp skolans kunskapsbas och att etablera en koppling mellan skolforskning, lärarprofession och verksamheten i klassrummen.

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lärares roll i den målstyrda skolan.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behörighetsbegreppets innebörd och användning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en statlig satsning för att förbättra lärares möjligheter till akademisk fortbildning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lärares kärnuppgifter tydligt skall framgå i skollagen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utredning av ett statligt sanktionerat auktorisationssystem för lärare.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att kvalitetssäkra lärarutbildningen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ämneskunskaper i lärarutbildningen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utrymmet för specialisering inom lärarutbildningen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utvärdering av lärarutbildningens kvalitet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om speciallärarutbildning.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fristående lärarutbildningar.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om validering av tidigare utbildning och yrkeserfarenhet.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheter att komplettera validerade kunskaper för att uppnå behörighet.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lärarutbildningens forskningsanknytning.

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett institut för skolnära forskning.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rektorsutbildningen.

3 Inledning

Välutbildade lärare är en nyckelresurs för en skola av hög kvalitet. I skoldebatten talas det ofta om behovet av ”fler vuxna i skolan”. Det är en diskussion som förs helt i kvantitativa termer. Det allra mest centrala glöms ofta bort, nämligen *vilka* det är som skall undervisa eleverna. Från forskning och erfarenhet vet vi dock att lärarnas kompetens – i termer av såväl ämneskunskaper som pedagogisk förmåga – är central för elevernas kunskapsinhämtning.

Lärarnas roll i skolan har förändrats och i dag är deras roll mer betydelsefull än kanske någonsin tidigare. I den målstyrda skolan skall läraren anpassa undervisningen så att varje elev ges förutsättningar att uppnå målen i alla ämnen. Det kräver regelbunden uppföljning och utvärdering av elevens utveckling mot målen samt identifiering av eventuella behov av stödsatser. Läraren skall förverkliga de nationella kunskapsmålen och planera uppläggningsen av undervisningen utifrån det. De relativt övergripande nationella målen finns formulerade enbart för skolår fem och nio. Det är lärarnas uppgift att bryta ned dessa till konkreta mål över hela skoltiden, kommunicera dessa med elever och föräldrar och avgöra vilket stoff och vilken kurslitteratur som skall användas i undervisningen. Att klara dessa uppgifter kräver såväl djup i ämneskunskaper som god pedagogisk förmåga. Behovet av djupa ämneskunskaper ökar naturligtvis de senare åren i grundskolan och i gymnasieskolan.

När alla elever skall nå målen krävs att undervisningen kan individanpassas. Om lärare har för ytliga kunskaper i pedagogik eller i undervisningsämnet, finns dock risk för att en individanpassad undervisning inte kan klaras. Riskerna finns då att eleven lämnas att ensam ta ansvar för sitt lärande.

Den roll läraren har i dagens skola avspeglas inte i hur begreppet ”behörighet” används i dag. Vi anser att det är helt otillräckligt att tala om lärares ”behörighet” i termer enbart av lärarutbildning. De som undervisar i skolan skall ha såväl lärarutbildning som utbildning i undervisningsämnet/-ämnena och en inriktning mot relevant skolform. När vi talar om behöriga lärare fortsättningsvis i denna motion, är det detta vi avser.

Vi befinner oss i ett läge där en hög andel av de yngre lärarna inte är behöriga, dvs. de saknar ämnesrelevant utbildning, pedagogisk utbildning, eller både utbildning i ämnet och i pedagogik. Av de lärare som läsåret 2002/03 undervisade i matematik årskurserna 7–9 var andelen obehöriga, mätt på detta vis, över 30 procent. Det var också fallet inom NO-ämnena och inom historia,

Fel! Okänt namn på

svenska och engelska. Av de lärare som undervisade i samhällskunskap utgjorde andelen obehöriga närmare 40 procent.¹

Samtidigt står skolan inför betydande pensionsavgångar. Inom de närmaste åren kommer just de lärare som har lång erfarenhet, och i hög utsträckning också är behöriga, att lämna skolan. Inte minst av detta skäl är det oerhört viktigt att regeringen snabbt tar sitt ansvar för att kvalitetssäkra den nya lärarutbildningen, som har blivit starkt kritiserad genom Högskoleverkets utvärdering. Brister från den förra lärarutbildningen, främst den svaga forskningsanknytningen, kvarstår. Utbildningen har på många håll saknat kurser som ger nödvändiga kunskaper för läraryrket, och den verksamhetsförlagda utbildningen ute på skolorna har inte fungerat som tänkt. Studenterna uppfattar ofta utbildningen som kravlös. Detta måste förändras. Lärarutbildningen måste förbättras så att en lärarexamen blir en kvalitetsstämpel.

Tidigare fanns lektorer i skolan. Så är det inte längre, trots att skollagen slår fast att skolorna skall sträva efter att anställa lärare med sådan kompetens. Endast en promille av grundskolans lärare har forskarutbildning. För gymnasielärarna är siffran blygsamma 1,7 procent.² Kopplingen mellan skolorna nära forskning och verksamheten i klassrummen är också svag. Lärare ges sällan tillfälle att bidra aktivt till att bygga upp skolans kunskapsbas och till att utveckla skolans verksamhet. Ett konkret exempel på vad det kan få för konsekvenser är att effektiva metoder för att t.ex. prognostisera och hjälpa barn med läs- och skrivsvårigheter inte alltid utnyttjas, helt enkelt för att lärare, rektorer och huvudmän inte är medvetna om att sådan kunskap finns. Det saknas också möjligheter för lärare att ägna sig åt detta. Det är inte möjligt att göra karriär inom läraryrket, t.ex. genom att utveckla undervisningen. Däremot kan lärare göra karriär genom att ta på sig en ökad *administrativ* roll, lämna läraryrket och bli rektor.

OECD har studerat 25 länders skolsystem. Som ett resultat av studien betonas vikten av insatser för att göra läraryrket mer attraktivt, i synnerhet i länder med kommande stora pensionsavgångar. Skolan måste kunna locka till sig de bästa till läraryrket och i högre grad än i dag förmå framgångsrika lärare att stanna kvar i yrket. För att åstadkomma detta är bl.a. lärares möjligheter till kvalificerad fortbildning och professionell yrkesutveckling viktigt.³ Våra förslag om ett statligt sanktionerat auktorisationssystem för lärare samt en lärarmiljard för att stärka fortbildningen, som vi presenterat tidigare under året, fyller just denna funktion. Vi utvecklar detta i särskilda avsnitt nedan.

Läraryrket är på många sätt ett både praktiskt och akademiskt yrke. Förutom förmåga att möta elever i vardagen, krävs goda ämneskunskaper samt pedagogisk kunskap och förmåga. För många lärare blir det en chock första gången hon eller han kommer ut och möter skolans vardag. Många lärare hoppar av sitt yrke och känner att kraven är svåra att möta. I början av 2000-

¹ Skolverket (2004), "Nationella utvärderingen av grundskolan 2003", Rapport 250, tabell 149.

² Källa: SCB:s register över pedagogisk personal.

³ OECD(2005), "Teachers Matter: Attracting, Developing and Retaining Effective Teachers", OECD, Paris.

Fel! Okänt namn på

talet var det ca 9 procent av grundskollärarna som lämnade yrket från det ena läsåret till det andra. I början av 1980-talet var denna andel ca 5 procent.

I ett kunskapssamhälle måste läraryrket vara det mest kreativa och lockande av yrken. Så är inte fallet i dag. Politiken äger många av läraryrkets villkor, såsom befogenheter, utbildning, fortbildning och skolans ledarskapsstrukturer. Det finns utrymme för förbättringar på alla dessa områden.

När lärarnas tid i skolan har kartlagts framträder ett mönster där 56 procent av lärarna anger att de sköter administrativa eller andra uppgifter som skulle kunna delegeras till andra yrkesgrupper, där hälften av år 7–9-lärarna uppger att de ägnar *som mest* 60 procent av tiden åt undervisning, där 77 procent uppger att de inte ägnar någon tid åt utvecklingsarbete och 75 procent uppger att de aldrig agerar mentor. Sådant som bidrar till ökad professionalisering, t.ex. tid för reflektion, dokumentation, förkovran och kollegiala samtal, hamnar allt oftare utanför lärarnas arbetstid.⁴

En viktig anledning till att det har blivit på detta sätt tror vi beror på att skolan har haft alltför många uppdrag. Staten har sänt signalen att alla uppdrag är lika viktiga. Det har tagit fokus från kunskapsuppdraget och därmed från värdet av lärares kvalificerade fortbildning och professionella yrkesutveckling. De förslag vi har presenterat i andra motioner – att förtydliga skolans uppdrag och mål, att införa kunskapskontroller i år 2, 5 och 8 samt att fokusera utvärderingar av skolor på elevers måluppfyllelse kommer bidra till att resurser och arbetsorganisationer inom skolor på ett annat sätt än tidigare fokuseras på undervisning. Men det räcker inte. Det måste finnas drivkrafter för lärarna att delta i uppbyggandet och utvecklingen av skolans kunskapsbas. På det sättet kan undervisningen utvecklas så att skolan på ett bättre sätt klarar den utmaning det innebär att undervisa elever med en alltmer heterogen bakgrund och förutsättningar. Staten har alltför länge sänt signalen att det inte spelar någon roll vem som undervisar – det måste bli ändring på detta.

Det är viktigt att skolan organiseras på ett sätt som frigör tid till läraren att ägna sig åt kärnuppgifterna. Hur organiseringen sker skall avgöras på skolan, utifrån de förutsättningar som råder där, och inte på statlig nivå. Staten har ett ansvar för att i det övergripande regelverket för skolan tydligt signalerar de minimikrav på kvaliteten i undervisningen som ska gälla överallt. Det nationella regelverket behöver alltså vara formulerat på ett sätt som skapar drivkrafter för att främja lärares professionella utveckling och utveckling av skolans kunskapsbas.

Vi vill att läraryrkets kärnuppgifter förtydligas. I centrum skall lärarens pedagogiska uppdrag stå. Vikten av att lärare bidrar till att bygga upp skolans kunskapsbas och att utveckla skolans verksamhet skall förtydligas, liksom lärares befogenheter och ansvar.

Den tidigare, detaljreglerade skolan har ersatts av en målstyrd skola. Det skall inte finnas statliga regleringar som föreskriver på vilka sätt de nationella målen skall uppnås. Resultaten blir bäst om välutbildade lärare utvecklar

⁴ Se bl.a. Lärarförbundet (2004), "I rättan tid. Lärarförbundets utredning om arbetstid och arbetsorganisation". I studien ingår lärare i hela skolsystemet, från förskola till vuxenutbildning.

Fel! Okänt namn på

undervisningen. Därför behöver också förutsättningar ges för att stärka lärarnas kompetens och läraryrkets status. Grunden till en förbättring av skolan går via ett upprättande av läraryrket. I denna motion beskriver vi hur Moderata samlingspartiet vill åstadkomma detta.

4 Öka lärarens möjligheter till akademisk fortbildning

Lärare i Sverige uppger i lägre utsträckning än kollegerna i jämförbara länder att de ges möjlighet till kvalificerad fortbildning.⁵ Det bekräftas av bl.a. ett antal studier av Lärarförbundet respektive Lärarnas Riksförbund, baserade på enkätsvar från och intervjuer med medlemmarna. Samtidigt uppger rektorerna i högre utsträckning än i många andra länder att lärarna på gymnasiet ges utrymme för kompetensutveckling.⁶ Synen på vad som avses med "kompetensutveckling", eller fortbildning, skiljer sig helt enkelt åt mellan lärare och arbetsgivare. Lärare efterfrågar i stor utsträckning akademisk fortbildning som gör att de utvecklas professionellt i yrket. Arbetsgivarna – och rektor – avser däremot ofta gemensamma genomgångar av olika slag och tillfälle för lärare att diskutera med varandra.⁷

Formellt sett finns dock relativt stort utrymme avsatt för lärarens kompetensutveckling. Arbetsmarknadens parter har i centrala avtal sedan 1996 kommit överens om att del av grund- och gymnasielärarnas reglerade tid skall avsättas för kompetensutveckling. Denna tid motsvarar 104 timmar per läsår och heltidsanställd, dvs. ca tre veckor per år.⁸ Det är meningen att överenskommelsen skall tolkas flexibelt, inte att varje lärare skall utnyttja all tid varje år. Tid skall t.ex. kunna sparas från ett år till ett annat för att kunna utnyttjas till en längre kurs senare. Det viktiga är att alla lärare över en längre tid ges möjlighet till fortbildning i den omfattning som anges av avtalet. Rektorn är den som formellt beslutar vilken typ av fortbildning som behövs, med tanke på den egna skolans verksamhet.

Staten har ett övergripande ansvar för den akademiska utbildningen och för skolans kvalitet. Staten har tidigare ställt låga krav på ämneskunskaper för en lärarexamen. Dessa skärptes något i den nya lärarutbildningen, men vi anser att kraven är otillräckliga med tanke på den roll läraren har i dagens målstyrda skola. Den kvalificerade fortbildningen är, som beskrivits ovan, starkt eftersatt. Det saknas pengar och incitament för lärare, rektorer och arbetsgivare för att lärare skall få utvecklas i sitt yrke. Ambitiösa lärare sköter mycket av fortbildningen på egen hand, men arbetsgivarens ansvar tas långt

⁵ Skolverket (2004), "TIMSS 2003", *Rapport 255*.

⁶ OECD(2005), "Teachers Matter: Attracting, Developing and Retaining Effective Teachers", *OECD*, Paris.

⁷ Se bl.a. Lärarnas Riksförbund (2005) "Uppföljning av ÖLA 2000. Djupstudie i 20 kommuner 2002–2004", *Slutrapport*.

⁸ Huvudöverenskommelse om lön och allmänna anställningsvillkor (HÖK) 2005, bilaga M.

ifrån alltid. Vi anser att det är hög tid att staten nu tar sitt ansvar för att råda bot på detta. Det behövs en statlig satsning som ger lärare möjlighet till kvalificerad fortbildning.

Moderaterna avsätter en miljard kronor per år under de kommande fyra åren för att möjliggöra akademisk fortbildning för lärare.

Som beskrivits ovan har arbetsgivare och arbetstagare i centrala avtal kommit överens om ett utrymme motsvarande, i genomsnitt, ca tre veckors reglerad tid per lärare för kompetensutveckling. Lärarmiljarden ger en möjlighet att fylla denna tid med kvalificerat innehåll. Utöver denna statliga satsning för att öka lärares möjligheter till akademisk fortbildning, kvarstår huvudmannens ansvar för att tillhandahålla kompetensutveckling, som regleras i skollagen.

5 Inför ett auktorisationssystem för lärare

Vi gör analysen att ett statligt sanktionerat auktorisationssystem vore bra för den svenska skolan. Genom nationella kvalitetsnormer skapas naturliga karriärsteg inom läraryrket. Det sänder en tydlig signal om värdet av att lärare bidrar till att utveckla undervisningen, så att måluppfyllelsen förbättras. På så sätt stärks undervisningens kvalitet såväl som läraryrkets status. Ett system för att auktorisera lärare, och som är statligt sanktionerat, kan åstadkomma detta.

Läraryrket och Lärarnas Riksförbund har arbetat fram ett sådant system för lärarauktorisering. Det bygger på tanken att befogenheter för lärare, inte minst befogenheter för lärares myndighetsliknande uppgifter som betygssättning och omprövning av betyg, skall kopplas till krav på lärares behörighet, yrkesetik och erfarenhet. Vidare omfattar systemet kvalitetskrav på de lärare som handleder blivande lärare i den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen, vanligen kallad VFU. Efter ett år finns möjlighet att bli godkänd lärare, efter fem år auktoriserad lärare.

Vi vill pröva möjligheten att koppla samman ett sådant auktorisationssystem med den utveckling och fördjupning i yrket som varje lärare bör ha tillgång till via akademisk fortbildning.

Formerna för ett auktorisationssystem bör snarast utredas.

Sverige är unikt i att ha ett individualiserat lönesättningssystem för lärare. Vi har också ett mer decentraliserat ansvar för anställning av lärare än många andra länder. Detta är fördelar som vi skall ta vara på. Vi vill understryka att det skulle leda helt fel om, som Mats Ekholm föreslog i sin utredning, ett auktorisationssystem som inbegriper ett centraliserat lönesättningsförfarande implementerades.

Fel! Okänt namn på

6 Kvalitetssäkra lärarutbildningen

Lärarutbildningen måste kvalitetssäkras. Dels måste den hålla en hög akademisk kvalitet, dels ska den förbereda lärarstudenterna för läraryrket. En lärarexamen skall vara ett kvitto på att man är anställningsbar i yrket. Det skall heller inte råda något tvivel om att en genomgången lärarutbildning är en kvalitetsstämpel.

Mot bakgrund av den ökade betydelsen av att lärare har både pedagogisk utbildning och djupa ämneskunskaper, vill vi betona vikten av djupa ämneskunskaper för lärare med inriktning mot undervisning i grundskolans senare år och gymnasieskolan. Vi anser vidare att det behöver finnas utrymme för specialiseringen inom lärarutbildningen. Det allmänna utbildningsområdet bör minskas i omfattning från 60 poäng till 40 poäng, vilket frigör tid för ämnesfördjupning och specialisering.

Högskoleverkets utvärdering av lärarutbildningen visade att det fortfarande råder en påtaglig brist på forskningsanknytning i lärarutbildningen. Medianvärdet för andelen disputerade lärare på lärarutbildningarna är enbart 22 procent. Medianvärdet för andelen disputerade inom det allmänna utbildningsområdet är än lägre, 16 procent. Det är oerhört väsentligt för lärarutbildningens kvalitet att utbildningen når samma akademiska massa som övriga professionsutbildningar i högskolan. En starkt forskningsförankring kräver uppbyggnad av basresurser till forskning och forskarutbildning.

Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen (VFU) måste fungera för att lärarstudenterna skall få en komplett utbildning. Denna del är avsedd att knyta samman lärarutbildningen med den faktiska verksamheten ute på skolorna. Enligt examinationsordningen skall VFU-delen av utbildningen omfatta minst 20 veckor. Detta har dock inte fungerat som avsett. I den första kullen lärarstuderande på den nya lärarutbildningen var det endast 16 procent som genomfört 20 veckors VFU när det återstod två månader av utbildningen. En femtedel hade fått ut max 10 veckors VFU.⁹

Det råder på flera håll platsbrist och finansieringsproblem. Det brister i utbildningen av de lärare som skall handleda de lärarstuderande, det avsätts otillräckligt med tid för sådana uppgifter och incitament saknas ofta för lärare att ägna sig åt detta. Det leder till kvalitetsbrister för den lärarstuderande. Genom vårt förslag om ett auktorisationssystem skulle handledning och mentorskap för lärarstudenter kunna bli ett steg i lärarkarriären. På sikt bidrar det till att göra det mer attraktivt för skolor att ta emot lärarstuderande och för lärare att ta på sig uppdraget som handledare.

Antalet platser inom VFU måste säkerställas, handledare måste utbildas och ges ersättning. Högskoleverket bör också ges i uppdrag att löpande utvärdera kvaliteten av lärarutbildningen, inklusive den verksamhetsförlagda delen. Ett kortsiktigt sådant uppdrag finns, för att följa upp utvärderingen en tid efter att lärosätena har fått möjlighet att åtgärda bristerna. Vi anser dock att

⁹ Lärarnas Riksförbund (2004), "En undersökning om den nya lärarutbildningens kvalitet", *Undersökning, november 2004*.

Högskoleverket skall ges ett långsiktigt uppdrag att regelbundet följa upp och utvärdera kvaliteten i lärarutbildningen. Lärosäten som inte klarar kvalitetskraven skall inte ges examinationsrätt.

7 Utbilda speciallärare

Kunskaper om barns språkutveckling, om effektiva metoder för att stimulera barns läs- och skrivförmåga tidigt och om olika former av stöd till barn med läs- och skrivsvårigheter måste komma tillbaka till skolan. Skolorna behöver tillgång till speciallärare som har möjlighet att jobba enskilt med elever i behov av stöd i sin läs- och skrivutveckling. Ju tidigare ett barn kan få effektivt stöd med läs- och skrivutvecklingen, desto mindre sannolikhet att barnet senare får problem i andra ämnen. Att tillföra skolan de kunskaper om språkutveckling som en speciallärare har gynnar även barn med invandrarbakgrund som har en annan språktillhörighet. Dessa barn kan ges effektivt stöd med att lära sig svenskt uttal, samt att läsa och skriva.

Dessa behov täcks inte av dagens specialpedagoger, vars främsta uppdrag är att stödja lärarna i att undervisa elever som har inlärningsproblem i form av t.ex. adhd och damp. Lärarutbildningen, varken den nuvarande eller de närmast föregående, har tillhandahållit kunskaper som de tidigare speciallärarna hade. Moderaternas krav på att göra kunskaper i läs- och skrivinläring obligatoriskt för en lärarexamen har glädjande nog äntligen införts. Det är en bra och viktig förändring. Vi anser dock att det därutöver behövs en speciallärarutbildning.

Speciallärarutbildningen skall ge kunskaper i barns språkutveckling, i analysmetoder för att avgöra var ett barn befinner sig i sitt språkutveckling, hur språkutvecklingen kan stimuleras och stödsatser för barn med läs- och skrivsvårigheter. Förkunskapskrav för en speciallärarutbildning skall vara en lärarexamen.

8 Tillåt fristående lärarutbildningar

Vi vill se en framväxt av fristående lärarutbildningar under statlig kvalitetskontroll. Vi föreslår att Högskoleverket ges befogenhet att godkänna alternativa, fristående lärarutbildningar som uppfyller kvalitetskraven. Godkända utbildningar skall stå under statlig tillsyn och omfattas av statlig finansiering. Initiativ bör också tas för att omvandla en eller flera lärarutbildningar till fristående lärarhögskolor. Det kommer att bidra positivt till kvaliteten i utbildningen genom att stimulera mångfalden och nytänkandet samt genom att stärka konkurrensen mellan lärosätena.

Fel! Okänt namn på

9 Vägar till fler behöriga lärare

Det är av stor vikt att skolan får fler behöriga lärare, dvs. lärare som har lärarutbildning med utbildning i undervisningsämnet samt för relevant skolform och barnens ålder. Vi föreslår därför att nya vägar öppnas till läraryrket. Det behövs möjligheter att få sin kunskap validerad för den som har ämneskunskap, omfattande undervisningserfarenhet eller utländsk lärarutbildning. Därefter måste det bli enklare än i dag att komplettera med den akademiska utbildning som krävs för behörighet.

De med tillräckliga ämneskunskaper skall kunna komplettera med en praktisk-pedagogisk utbildning (PPU-år). I dag måste alla med akademisk examen komplettera med en tre terminer lång pedagogisk utbildning. Det är en betydligt längre utbildning än det tidigare PPU-året, med åtföljande högre studieskulder. Det minskar kraftigt incitamenten att komplettera sin utbildning för att bli behörig. I den situation vi befinner oss i är detta en konstig prioritering. Det viktiga måste vara att kvalitetskraven för lärarbehörighet hålls.

Genom att underlätta validering och därpå följande komplettering med relevant utbildning för att nå behörighet, blir det också lättare att rekrytera duktiga personer till läraryrket. I samband med valideringen skall rekommendationer ges om vilka kompletteringar som krävs för att individen utifrån sina tidigare meriter skall uppnå lärarbehörighet.

10 Stärk skolans kunskapsbas

Det är signifikativt att det i stort sett inte finns några lektorer kvar i den svenska skolan. När skolans kunskapsuppdrag nedvärderats under lång tid anses det till sist inte heller så viktigt med välutbildade lärare. Läraryrkets låga status bidrar också till att det inte är attraktivt för forskarutbildade att söka sig till skolan. Denna utveckling behöver vändas.

För att åstadkomma det krävs att den skolnära och skolrelevanta forskningen och forskarutbildningen stärks. Skolans utveckling behöver i högre grad vara baserad på forskning och beprövad erfarenhet. Lärare skall inte behöva vara hänvisade till enbart sin egen personliga erfarenhet. Vi vill öka lärares möjligheter att bedriva skolrelevant forskning. Det ger fördjupning och nya karriärvägar för lärare. Att aktiva lärare får möjlighet till forskning och forskarutbildning bidrar till att forskningen bedrivs kring frågeställningar som är relevanta för skolans verksamhet. Lärare skall inte längre vara bortkopplade från utvecklingen av yrkets kunskapsbas. Det kräver satsningar på skolnära och skolrelevant forskning och utvärdering men också på att sprida kunskap om de för skolan relevanta forskningsresultaten. Det behövs en länk mellan skolnära forskning, kunskapsutvecklingen och de verksamma lärarna.

Vi föreslår att ett nytt institut för skolrelevant forskning inrättas. Institutet skall fördela medel utifrån vetenskapliga kriterier till skolrelevanta forskningsprojekt. En ytterligare viktig uppgift för institutet blir att sammanställa

och föra ut internationella och svenska forskningsresultat med relevans för skolans verksamhet. Verksamheten skall också bidra med kunskap som stärker kvaliteten i utvärderingar av skolors resultat. På detta sätt vill vi att relevanta forskningsresultat kommer skolan till del för att utveckla undervisningen. Institutet bör etableras så snart som möjligt, och därmed ersätta Myndigheten för skolutveckling.

11 Ledarskap krävs

Skolan behöver skickliga ledare. Varje skola måste ha en pedagogisk ledare som inte nödvändigtvis också behöver leda skolans administration. Skolledarutbildningen måste stärkas.

En tydlig, närvarande skolledare är viktig för alltifrån lärarnas och elevernas trivsel till skolans pedagogiska utveckling. Rektorsrollen är dock svår och föränderlig. Där ingår en pedagogisk ledarroll, men också ett allt större mått av hantering av ekonomi, juridik, administration, personal och organisation. Många skolledare tvingas arbeta mer med ekonomi och administration än med pedagogik. Tiden för lärare, elever och pedagogiskt ledarskap är starkt begränsad. Det ger en känsla av otillräcklighet.

Det finns också betydande brister i utbildningen för skolledare. En undersökning från Myndigheten för skolutveckling visar att det endast är hälften av landets skolledare som har genomgått, eller som går, den statliga rektorsutbildningen. 27 procent av skolledarna har över huvud taget inte deltagit i vare sig rektorsutbildning eller någon annan form av längre ledarskapsutbildning. Av Myndigheten för skolutvecklings årsredovisning framgår att de resurser regeringen avsatt till den statliga rektorsutbildningen, 50 miljoner kronor, är helt otillräckliga. Det är många skolledare som söker utbildningen, men som inte får plats på grund av bristande resurser. Det är nödvändigt att stärka såväl utbildningen som kraven på genomgången utbildning.

Skolmiljön skall kännetecknas av värme, trygghet, positivt intresse och engagemang från de vuxnas sida, men det måste också finnas fasta och klara gränser mot ett oacceptabelt beteende. Det handlar om ledarskap. Lärare och skolledare måste ha ett klart stöd i skollagen för deras rätt och skyldighet att upprätthålla tydliga regler för hur samspelet mellan människor skall gå till och för att ordning och arbetsro skapas. De förändringar vi föreslår i detta avseende behandlar vi i en separat motion.

Stockholm den 3 oktober 2005

Sten Tolgfors (m)

Margareta Pålsson (m)

Ewa Björling (m)

Per Bill (m)

Peter Danielsson (m)

Tomas Högstöm (m)